

DETENTIE IN INTERNATIONAAL PERSPECTIEF

Kristel Beyens¹

Inleiding

Om detentie te meten en weer te geven wordt er gewoonlijk een beroep gedaan op twee indicatoren: de dagpopulatie en het aantal opsluitingen.

De dagpopulatie is het aantal personen in de gevangenis op *één bepaalde dag*. Deze statische parameter is nochtans sterk onderhevig aan seizoens- en maatschappelijke schommelingen, die een invloed hebben op de werking van het justitiële systeem, b.v. vakantieperiodes of factoren zoals collectieve invrijheidstellingen. Een correcter beeld wordt daarom gegeven door de *gemiddelde* dagpopulatie. Deze indicator bekomt men door verschillende momentopnamen (lieft zo veel mogelijk) over een bepaald jaar te nemen en daarvan het gemiddelde te berekenen. Aangezien de hogere betrouwbaarheid is het te verkiezen met gemiddelden te werken indien ze beschikbaar zijn.

Het aantal binnenkomenden in de gevangenis wordt uitgedrukt d.m.v. het aantal opsluitingen per jaar. In België b.v. betreft het de zogenaamde 'eigenlijke opsluitingen uit vrijheid, met uitzondering van de terugkeer uit verlof of na onttrekking aan de strafuitvoering'. Het voordeel van deze dynamische indicator is dat hij niet onderhevig is aan seizoensschommelingen en dat hij een idee geeft van de jaarlijkse doorstroming van het totaal aantal gedetineerden.

I. Evolutie van de gevangenispopulatie in België

De laatste tien jaar kampt het Belgisch gevangeniswezen met een gestadige toename van zijn bevolking: terwijl men tegen het einde van de jaren zeventig nog ca. 6000 gedetineerden telt, neigt de gemiddelde dagpopulatie 10 jaar later naar 6700.² Deze stijging van de totale dagpopulatie wordt voor een belangrijk deel verklaard door de toename van enkele specifieke categorieën van gedetineerden, m.n. de langgestraften³, de beklaagden en de vreemdelingen. De volgende cijfers illustreren welke gedaanteverandering de gevangenispopulatie ondergaan heeft gedurende de laatste jaren.

1. Wetenschappelijk medewerker Criminologie, V.U.B. Mijn bijzondere dank aan Prof. Dr. S. SNACKEN voor het kritisch nalezen en het stimulerende commentaar.

2. De volgende cijfers m.b.t. de Belgische gevangenispopulatie zijn afkomstig uit de vijfjaarlijkse verslagen van het *Bulletin van het Bestuur der Strafinrichtingen* en uit de jaarlijkse verslagen van de Dienst Individuele Gevallen van de Penitentiaire Administratie.

3. De categorie langgestraften wordt gevormd door de som van de levenslang gestraften + de tijdelijk crimineel gestraften + de correctioneel gestraften van meer dan vijf jaar.

De populatie *langgestraften* kent tijdens de jaren '80 een evolutie die werkelijk spectaculair kan genoemd worden: tussen 1975 en 1982 schommelt hun aantal tussen 400 en 450; vanaf 1983 zet echter een duidelijk stijgende trend in, wat in 6 jaar tijd resulteert in haast een verdriedubbeling van deze groep (gemiddelde dagpopulatie van 1158 in 1989 t.o.v. 430 in 1982). Indien we de verschillende categorieën binnen de groep langgestraften apart beschouwen zien we een verdubbeling van de levenslang gestraften (gemiddelde dagpopulatie van 97 in 1975; 198 in 1989) en meer dan een verviervoudiging van de correctioneel gestraften met meer dan 5 jaar (gemiddelde dagpopulatie van 166 in 1975; 722 in 1989). Dit maakt dat het aandeel van de langgestraften binnen de totale gemiddelde dagpopulatie toegevoegd is van 6.4 % in 1975 tot 17 % in 1989.

Niet zo opvallend, maar daarom niet minder hardnekkig is de toename van de *beklaagden*, zowel in absolute als in relatieve cijfers. Vanaf 1985 schommelt hun aantal rond 2000. Terwijl ze in 1975 22 % van de totale gevangenispopulatie uitmaken (gemiddelde dagpopulatie van 1414 in 1975), is hun aandeel eind jaren tachtig toegenomen tot 29 % (gemiddelde dagpopulatie van 1956 in 1989).

De eindejaarspopulatie van de *gedetineerden met een vreemde nationaliteit* is gestegen van 1212 in 1980 tot 2133 in 1989, waardoor ze op dat moment bijna 32 % van de totale gevangenispopulatie uitmaken.

Deze cijfers roepen onmiddellijk de vraag op of deze situatie uniek is voor België of dat andere landen een gelijkaardige evolutie doormaken.

Het vergelijken van de mate van detentie tussen verschillende landen is niet gespeend van moeilijkheden. Problemen situeren zich vooral op het vlak van *definitie* van begrippen, *rapportage* en *registratie* van het verschijnsel. De vergelijking van aantal vervolgd, arrestanten, *beklaagden* en veroordeelden is niet altijd mogelijk aangezien deze begrippen in de verscheidene landen vaak verschillende ladingen dekken. Daarenboven worden de data niet altijd op eenzelfde manier verzameld en geregistreerd.

De mate waarin gebruik gemaakt wordt van gevangenisstraf is één van de meest courante indicatoren om landen te vergelijken wat betreft hun detentiepolitiek. Maar ook hier is voorzichtigheid geboden.

Sinds het begin van de jaren tachtig hebben een aantal auteurs vergelijkende studies gemaakt. De vrijheidsberoving in Engeland and Wales werd door SMITH (1983) vergeleken met Schotland, door BILES (1983) met Australië, door RUTHERFORD (1984) met Nederland en Japan en door DOWNES (1988) met Nederland. Terwijl deze auteurs onafhankelijk van elkaar en ieder volgens hun eigen methode tewerkgingen, is de Raad van Europa terzelfdertijd gestart met een groots opgezet project ter registratie en verzameling van detentiecijfers. Sinds 1983 publiceert zij in het *Prison Information Bulletin* regelmatig gegevens over het gebruik van gevangenisstraf in de verschillende Europese lidstaten. De situatie in Finland en Canada wordt meestal weergegeven in de vorm van een appendix. Deze cijfers worden zeer veel gebruikt in wetenschappelijke publikaties. Nochtans is het gebruik van internationaal vergelijkende cijfers niet geheel onprobleematisch. Gewenste nuances moeten het onderspit delven voor de keuze voor de grootste gemene deler om het detentieverschijnsel op een vergelijkbare manier weer te geven. Daarom willen we trachten in de mate van het mogelijke de belangrijkste methodologische hangijzers op te sporen om te komen tot een opti-

male interpretatie van het cijfermateriaal dat door de Raad van Europa aange-
reikt wordt.

Het is de bedoeling om in het bestek van deze bijdrage de volgende punten na te gaan:

1. Welke landen kennen een opmerkelijke wijziging in de omvang van hun gevangenispopulatie?
2. In hoeverre zijn de veranderingen in België terug te vinden in andere landen?
3. Wat is de waarde van deze gegevens en welke zijn de methodologische tekortkomingen?

Vooreerst zullen we de meest frequent gebruikte indicatoren bespreken en nagaan welke positie België inneemt ten opzichte van de andere landen.

II. Indicatoren van detentie

De meest recent gepubliceerde gegevens van de Raad van Europa dateren van 1988 voor de dagpopulatie en van 1987 voor het aantal opsluitingen. Aangezien niet met gemiddelden wordt gewerkt, maar met momentopnamen moet deze tekortkoming in het achterhoofd gehouden worden.

1. DAGPOPULATIE

1.1. Momentopname van 1988

Om vertekening te voorkomen bij internationale vergelijkingen is het verkieslijk om te werken met een gestandaardiseerde indicator. Daarom wordt de dagpopulatie steeds weergegeven in verhouding tot de ganse bevolking, nl. t.o.v. 100.000 inwoners.

De situatie op 1 september 1988 in de verschillende Europese lidstaten wordt weergegeven in tabel 1. We geven eveneens de cijfers voor Finland en Canada.

Tabel 1. Gevangenisdagpopulatie in de verschillende Europese lidstaten op 1 september 1988

LAND	A	B	C	D	E	F
1. Oostenrijk	5862	77	23.5%	18.1	10.9%	58.9
2. België	6450	65.4	50.7%	33.2	31.2%	32.2
3. Cyprus	219	39.3	7.8%	3.1	38.4%	36.2
4. Denemarken	3469	68	25.2%	17.1	—	50.9
5. Frankrijk	46423	81.1	44.3%	35.9	25.8%	45.2
6. BRD	52076	84.9	22.4%	19	14.5%	65.9
7. Griekenland	4288	44	27.5%	12.1	22.9%	31.9
8. Ierland	1953	55	5.3%	2.9	0.9%	52.1
9. IJsland	89	35.6	7.9%	2.8	1.1%	32.8
10. Italië	34675	60.4	49.3%	29.8	8.9%	30.6
11. Luxemburg	322	86.5	32.9%	28.5	41.3%	58
12. Malta	221	67	68.8%	46.1	20.4%	20.9

13. Nederland	5827	40	39.6%	15.9	21.2%	24.1
14. Noorwegen	2041	48.4	23%	11.1	11%	37.3
15. Portugal	8181	83	33.5%	27.8	8.8%	55.2
16. Spanje	29344	75.8	43.7%	33.2	15.1%	42.6
17. Zweden	4716	56	19.9%	11.2	22.3%	44.8
18. Zwitserland	4679	73.1	32.5%	23.8	36%	49.3
19. Turkije	51810	95.6	38.1%	36.4	0.5%	59.2
20. GB	55457	97.4	20.5%	20	1.3%	77.4
21. Engeland/Wales	48595	96.7	21.1%	20.4	1.4%	76.3
22. Schotland	5076	99.3	16.7%	16.6	0.2%	82.7
23. N-Ierland	1786	114.2	16.2%	18.5	1.6%	95.7
24. Finland	3598	73	12.2%	—	0.3%	64.1
25. Canada	20046	109.4	14.3%	—	—	—

Bron: Raad van Europa (ed.), *Prison Information Bulletin*, nr. 12, 1988, p. 22; nr. 15, 1990, p. 8.

* Voor Canada worden de gegevens van 86-87 gegeven.

Inhoud der kolommen:

Kolom A:	totale gevangenispopulatie
Kolom B:	dagpopulatie per 100.000 inwoners
Kolom C:	percentage niet-definitief veroordeelden
Kolom D:	dagpopulatie niet-definitief veroordeelden per 100.000 inwoners
Kolom E:	percentage vreemdelingen
Kolom F:	dagpopulatie veroordeelden per 100.000 inwoners.

We zien dadelijk dat met betrekking tot de totale dagpopulatie, België zich met 65.4 gedetineerden per 100.000 inwoners ergens in het midden situeert. De laagste dagpopulatiecijfers zijn voor rekening van IJsland (35.6), Cyprus (39.3), Nederland (40) en Griekenland (44). Noord-Ierland (114.2), Schotland (99.3), Groot-Brittannië (96.7), Turkije (95.6) en de BRD (84.9) scoren daarentegen erg hoog.

Bij de berekening van de verhoudingsgetallen heeft men steeds de ganse populatie als referentiegroep genomen. Een correcter beeld wordt echter verkregen indien de gevangenispopulatie gerelateerd wordt met de groep 15-45 jarigen of 15-65 jarigen in de nationale bevolking. Rekening houdend met de 'gevangenisgevoeligheid' van deze leeftijdscategorie is dit een veel meer realistische referentiegroep (zie o.a. Projectgroep Structuurplan, 1989, 15).

Beide invalshoeken worden geïllustreerd a.h.v. cijfers van 1 september 1988. In de eerste kolom wordt de verhouding van de dagpopulatie berekend t.o.v. de gehele bevolking. In de tweede kolom vinden we de verhouding t.o.v. 15-65 jarigen. We zien dat deze correctie op de referentiegroep niet zozeer een effect heeft op de rangschikking van de landen, maar wel dat de cijfers heel wat opgehoogd worden (zie figuur 1).

België gaat bijvoorbeeld van 65.4 gedetineerden/100.000 inwoners naar 97.6. De hoge positie van Turkije, Groot-Brittannië, Portugal, Luxemburg, de BRD en Frankrijk wordt nog eens extra geaccentueerd.

Tabel 2. Dagpopulatie/100.000 inwoners in de verschillende lidstaten op 1 september 1988 opgesplitst naar referentiegroep

<i>LAND</i>	(1)	(2)	(3)
1. Oostenrijk	77	113.3	68
2. België	65.4	97.6	67
3. Cyprus	39.3	60.4	65
4. Denemarken	68	101.5	67
5. Finland	73	107.4	68
6. Frankrijk	81.1	122.9	66
7. BRD	84.9	121.3	70
8. Griekenland	44	66.7	66
9. IJsland	35.6	54.8	65
10. Ierland	55	91.7	60
11. Italië	60.4	88.8	68
12. Luxemburg	86.5	123.6	70
13. Malta	67	101.5	66
14. Nederland	40	58	69
15. Noorwegen	48.4	74.4	65
16. Portugal	83	127.7	65
17. Spanje	75.8	114.8	66
18. Zweden	56	86.1	65
19. Zwitserland	73.1	107.5	68
20. Turkije	95.6	162	59
21. GB	97.4	147.6	66
22. Engeland/Wales	97.6	—	—
23. Schotland	99.3	—	—
24. N-Ierland	114.2	—	—

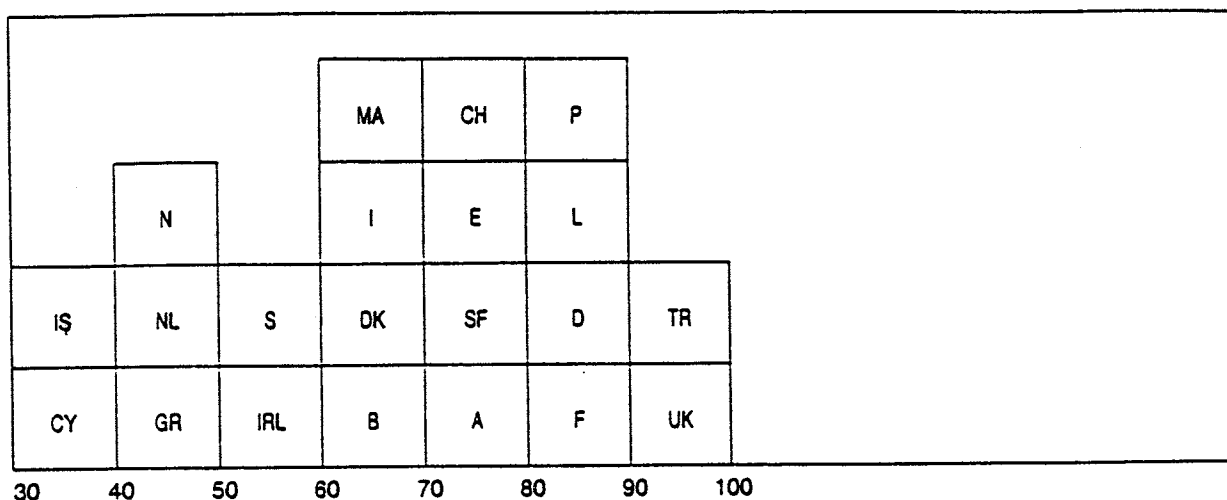
Bron: Raad van Europa (ed.), *Prison Information Bulletin*, nr. 15, 1990, p. 6.

Inhoud der kolommen:

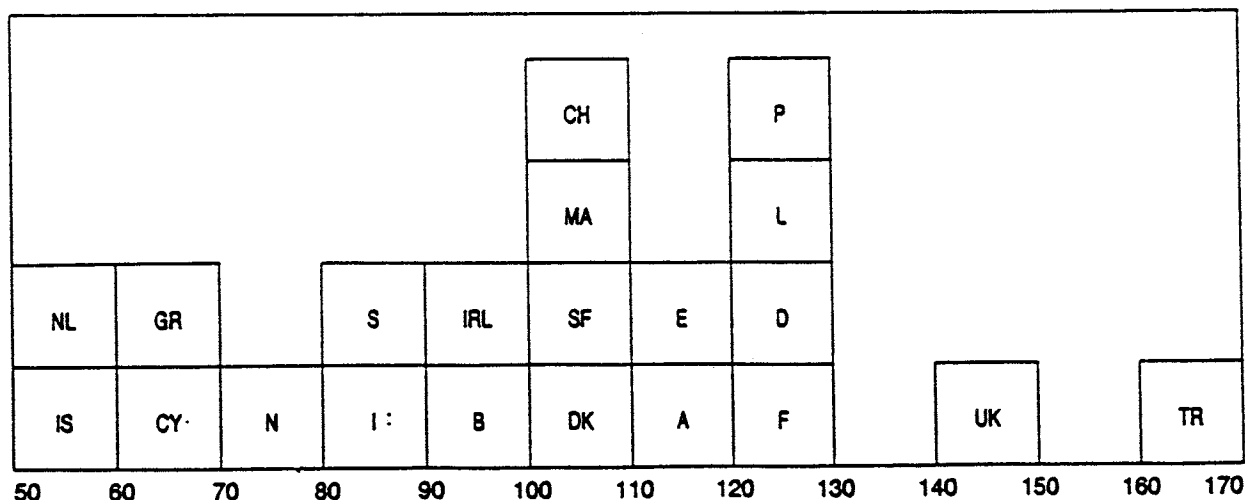
Kolom 1: dagpopulatie per 100.000 inwoners
 Kolom 2: dagpopulatie per 100.000 inw. van de leeftijd 15-65 jaar
 Kolom 3: % in de totale bevolking in de leeftijdscategorie 15-65 jarigen.

Figuur 1. Verdeling van de lidstaten volgens de dagpopulatie/100.000 inwoners op 1 september 1988

A. Verhouding berekend op basis van de totale bevolking

B. Verhouding berekend op basis van 15-65 jarigen

Bron: Raad van Europa (ed.), Prison Information Bulletin, nr. 15, 1990, p. 5.

Hoe groter de groep personen jonger dan 15 jaar en ouder dan 65 jaar, hoe groter het effect van hun uitzuivering is. Het betreft hier een populatie gaande van 30% (BRD) tot 41% (Turkije). In de meeste landen ligt het percentage van de groep 15-65 jarigen tussen 65 en 68.

* Niet-definitief veroordeelden

Indien we de verhouding wel-niet veroordeelden bekijken (kolom C en D van tabel 1), constateren we een ongewoon hoog percentage voor België (50.7% niet-veroordeelden), Malta (68.8% niet-veroordeelden) en Italië (49.3% niet-veroordeelden). Dit brengt ons bij een eerste *definiëringsprobleem* dat tot oneigenlijke interpretaties kan leiden. De samenstelling van de categorie 'niet-veroordeelden' is erg divers. Een rondvraag van de Raad van Europa aan de verschillende lidstaten om deze groep gedetineerden nader te definiëren heeft niet voor bevredigende resultaten gezorgd (TOURNIER, 1988).⁴ Bij wijze van oplossing hanteert de Raad van Europa een negatieve definitie van het begrip 'niet-veroordeelden'. Dit wil dus zeggen dat hierin alle gedetineerden vervat zitten die niet de status van definitief veroordeelden dragen, dus ook diegenen die reeds veroordeeld zijn, maar de uitslag van hun proces in beroep afwachten. Uit de antwoorden op deze rondvraag blijkt dat deze definitie voor de meeste landen geldt.

België blijkt echter een speciale positie in te nemen, aangezien in ons land in deze groep van 50.7% eveneens de tijdelijk opgesloten minderjarigen, de geïnterneerden, de landlopers en de vreemdelingen zonder middelen van bestaan vervat zitten. Indien voor België enkel rekening gehouden wordt met de eigenlijke beklaagden, geeft de Raad van Europa 28.5% van de totale gevangenispopulatie (TOURNIER, 1988, 20).

België heeft samen met Frankrijk, Italië, Luxemburg, Malta, Spanje en Turkije het grootste aandeel niet-definitief veroordeelden in haar gevangenispopulatie. Cyprus, Ierland, IJsland, Zweden, Schotland, Finland en Canada blijven alle onder de grens van 20%. Hierbij moeten we wel bedenken dat we er geen idee van hebben hoeveel beklaagden er in deze landen in politiecellen verblijven (we veronderstellen dat ze niet in bovenstaande cijfers vervat zitten). Voor Nederland b.v. weten we dat dit land, naast gedetineerden in politiecellen daarenboven een niet onaanzienlijk deel heenzendingen kent (Projectgroep Structuurplan, 1989).

* Veroordeelden

In kolom F van tabel 1 wordt de dagpopulatie/100.000 inwoners voor de effectief veroordeelden weergegeven. Oostenrijk, Cyprus, Finland, de BRD, IJsland, Ierland, Noorwegen en Zweden hebben overwegend veroordeelden in de gevangenis.

In België zien we daarentegen een laag niveau van effectief veroordeelden.

* Vreemdelingen

Kolom E van tabel 1 geeft de vertegenwoordiging van het aantal vreemdelingen in de gevangenispopulatie weer. Hier scoort België hoog. Naast Cyprus en Luxemburg, die maar een klein aantal gedetineerden hebben, kent enkel Zwitserland met 36% nog een hoger percentage vreemdelingen dan België (31.2%).

4. Elf staten hebben niet gereageerd op de rondvraag, nl. Oostenrijk, Cyprus, Denemarken, Spanje, Griekenland, Ierland, Italië, Malta, Noorwegen, BRD en Turkije.

Ook hier worden we geconfronteerd met een vertekeningprobleem wegens een verschillende definiëring van het begrip vreemdeling in de verschillende landen (zie *infra*, 4.1.3.).

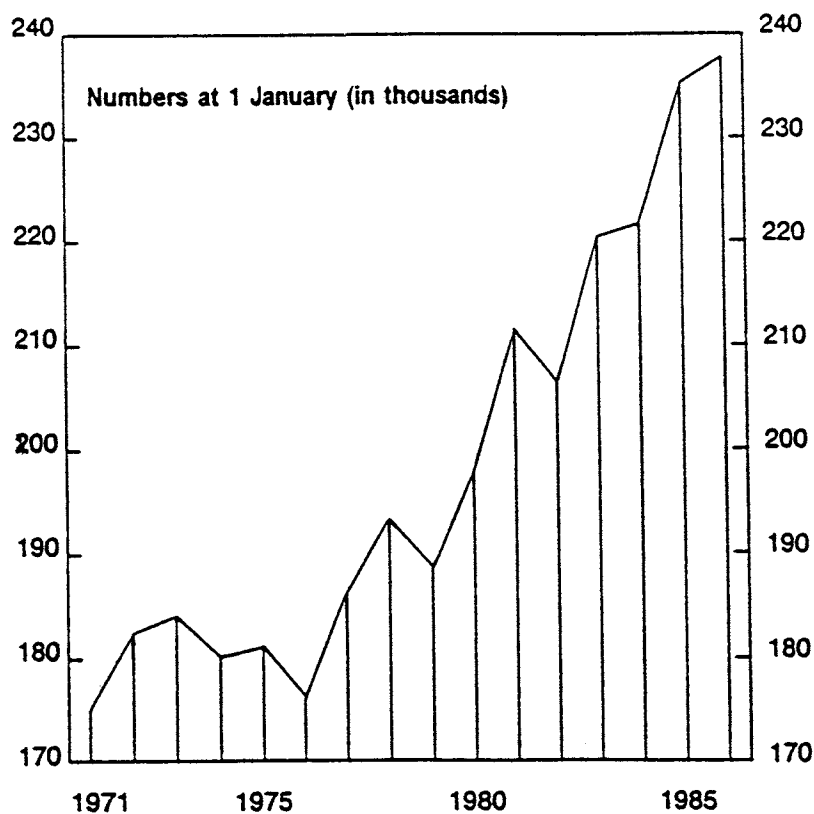
1.2. Evolutie van de dagpopulatie

Aangezien we in België, zeker sinds het begin van de jaren '80, een stijging kennen van het aantal gedetineerden is het interessant om na te gaan of we dezelfde evolutie terugvinden in de andere lidstaten. Hiervoor kunnen we terugvallen op twee soorten gegevens. Een aparte studie van TOURNIER (1987) geeft cijfers over de veranderingen in absoluut aantal gedetineerden tussen 1970 en 1987. Anderzijds beschikken we over gegevens betreffende het aantal gedetineerden/100.000 inwoners in de lidstaten gedurende de periode 1983-1987.

1.2.1. Evolutie van het absoluut aantal gedetineerden tussen 1970-1987

Figuur 2 geeft ons een eerste idee van de mate van de stijging van het totaal aantal gedetineerden in alle lidstaten samen.

Figuur 2. Evolutie van het totaal aantal gedetineerden in de Europese lidstaten in de periode 1975-1986

Bron: Raad van Europa (ed.), *Prison Information Bulletin*, nr. 9, 1987, p. 18.

TOURNIER geeft als reden waarom Oostenrijk, IJsland, Nederland en Zwitserland niet in de berekening opgenomen zijn een gebrek aan cijfermateriaal.⁵ Ook Turkije is uitgesloten, en dit om twee redenen: de cijfers van dit land zijn erg hoog in vergelijking met de totale cijfers, nl. ongeveer 23% van het totaal; daarenboven fluctueert de grootte van de Turkse gevangenispopulatie zeer sterk. Om deze redenen zouden ze de gehele trend te sterk beïnvloeden.

De gegevens van de overige landen zijn gebaseerd op de dagpopulatie op 1 januari van elk jaar. Er wordt dus met een momentopname gewerkt en dan nog van een dag waarvan we kunnen veronderstellen dat hij geen erg representatief beeld verschaft (we vermoeden een onderschatting). Daarenboven zijn voor Griekenland de cijfers van 1 december gebruikt, voor Zweden van 1 oktober en voor Engeland, Wales en Ierland is er een jaarlijks gemiddelde berekend.

De cijfers waarop figuur 2 is gebaseerd vinden we terug in tabel 3 en 4. Tussen 1971 (175.199 gedetineerden zonder Turkije) en 1986 (236.568 gedetineerden zonder Turkije) doet er zich dus een stijging voor van meer dan 61.000 gedetineerden in de 15 lidstaten samen. Terwijl de stijging tussen 1971 en 1979 nog maar 7.4% bedroeg zien we tussen 1979 en 1986 een spectaculaire toename van 25.8%.

Deze algemene trend is het resultaat van verschillende soorten van verandering, afhankelijk van land tot land. Een eerste hergroepering van de lidstaten is gebeurd volgens grootte van het inwonersaantal op 1/2/1987 (zie figuur A, B, C en D).

In figuur A en B worden de landen uitgetekend met meer dan 30 miljoen inwoners. Het aantal gedetineerden wordt weergegeven in duizendtallen.

Figuur A

De BRD bevindt zich op kop. Tussen 1971 en 1982 heeft dit land een constante stijging gekend, maar sinds 1983 krijgen we een duidelijke knik in de curve, die zich blijft doorzetten tot in 1987. Ook in de erg grillige evolutie van de gevangenispopulatie in Italië zien we, na een stijging sinds 1980 een gevoelige daling na 1985. Engeland en Wales en Frankrijk vertonen op langere termijn een hoofdzakelijk stijgend patroon.

Figuur B

De gevangenispopulatie van Turkije wordt in een aparte figuur weergegeven. Dit land heeft niet alleen een erg hoge gevangenispopulatie, maar ze vertoont daarenboven een zeer wisselend patroon. Na een hoogtepunt in 1982 te hebben meegemaakt krijgen we vanaf dat jaar terug een daling.

5. Voor Nederland weten we nochtans zeker dat dit land zeer goed gedocumenteerd is wat het cijfermateriaal m.b.t. haar gevangenispopulatie betreft. In het kader van de werking van de groep 'Samenleving en Criminaliteit' is er heel wat statistisch materiaal verzameld over de evolutie van de gehele gevangenispopulatie en de verschillende categorieën gedetineerden in het verleden en de toekomst.

Tabel 3. Verandering in aantal gedetineerden tussen 1970-1987

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Belgium	- 2,9	0,5	4,3	- 4,5	1,5	8,1	- 8,2	3,0	- 2,4	- 0,2	- 0,2	- 5,5	1,1	3,4	9,6	- 3,9	8,3
Cyprus	-25,3	3,1	-18,7	49,1	-78,3	63,5	45,9	2,4	0,0	- 8,7	- 0,9	27,8	-10,9	42,0	- 8,6	-10,0	26,8
Denmark	6,4	- 8,8	- 0,1	-14,4	- 7,1	4,8	-12,6	2,5	- 8,4	0,5	28,6	9,9	-10,9	8,6	-10,5	16,4	0,1
France	2,1	7,0	- 4,2	-10,3	- 3,9	13,1	3,1	5,8	3,4	6,6	9,3	-21,9	13,7	11,5	11,2	- 1,1	11,5
Fed. Rep. Germany	- 7,5	8,3	7,1	1,2	- 0,8	- 0,9	0,2	2,3	- 1,0	1,3	1,6	3,3	6,9	- 2,6	- 4,7	- 5,5	- 9,1
Greece	- 1,9	8,6	- 7,6	- 9,8	- 2,6	- 1,7	- 1,0	- 0,8	5,2	6,1	- 5,8	5,8	15,3	- 9,4	1,0	15,1	-
Ireland	-	23,6	11,8	- 7,0	- 0,2	6,0	2,9	- 1,9	14,6	- 3,3	6,6	- 1,6	3,3	17,3	9,9	16,6	1,1
Italy	-34,7	21,4	6,3	- 2,2	4,6	8,9	- 2,5	7,9	-18,3	8,3	11,0	- 7,1	18,8	14,8	6,4	- 2,9	-22,6
Luxembourg	7,4	- 6,0	-16,1	-16,9	- 9,8	17,8	- 2,6	62,8	- 7,5	8,5	0,0	- 7,9	2,2	4,8	2,5	-34,7	4,5
Malta	32,4	40,0	3,2	18,5	-14,3	42,4	4,3	5,1	1,9	- 1,0	5,8	- 4,5	- 2,9	1,0	-13,6	-10,1	-10,0
Norway	- 4,7	0,4	7,2	1,6	- 3,0	0,5	-13,9	9,6	- 8,5	3,0	4,4	2,5	12,3	7,6	- 7,3	6,5	- 2,7
Portugal	-	- 6,4	-10,9	-19,5	-32,0	47,5	10,9	14,7	6,4	7,9	3,4	- 0,8	- 7,3	25,3	26,7	14,3	-12,6
Spain	-	-16,5	13,0	8,8	3,6	-42,8	17,7	- 5,5	11,4	30,2	33,9	16,1	3,6	-36,2	26,5	27,0	10,8
Sweden	0,2	- 0,3	- 5,3	-12,3	3,8	- 3,7	7,0	- 0,1	3,1	7,1	7,2	- 1,0	-10,6	- 3,7	3,8	0,9	-
Turkey	9,8	7,3	1,7	- 6,3	-59,6	52,6	17,5	13,9	9,7	- 3,2	39,4	10,2	- 4,0	- 6,9	- 1,3	- 5,4	-26,3
United Kingdom England & Wales	-	1,7	- 3,5	- 4,1	0,3	8,0	4,1	0,3	0,5	1,0	0,1	2,5	0,9	- 0,8	- 0,4	6,8	1,2

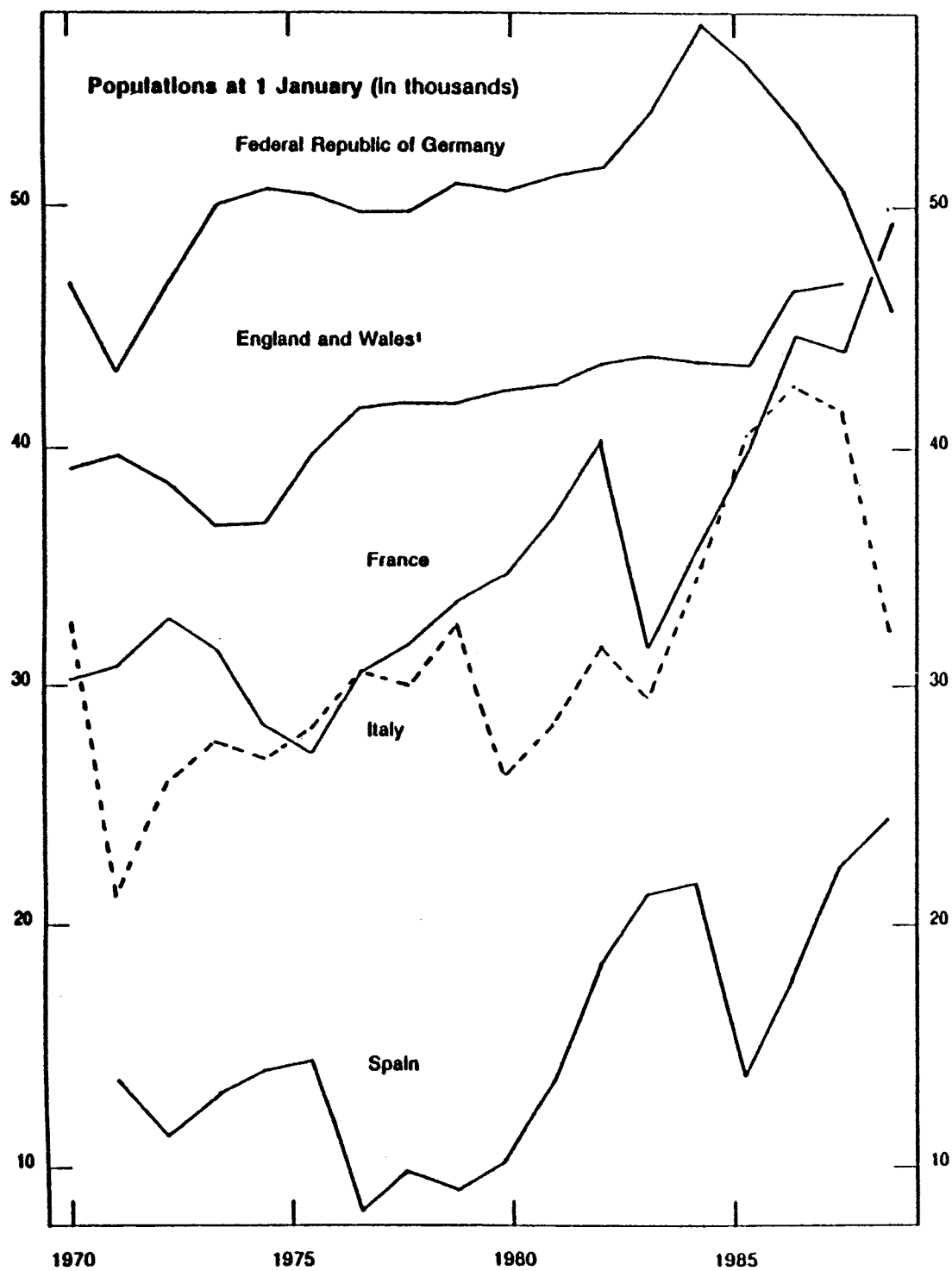
Bron: Raad van Europa (ed.), *Prison Information Bulletin*, nr. 9, 1987, p. 25.

Tabel 4. Jaarlijkse gedetineerdengroei in percentages: 1970-1987

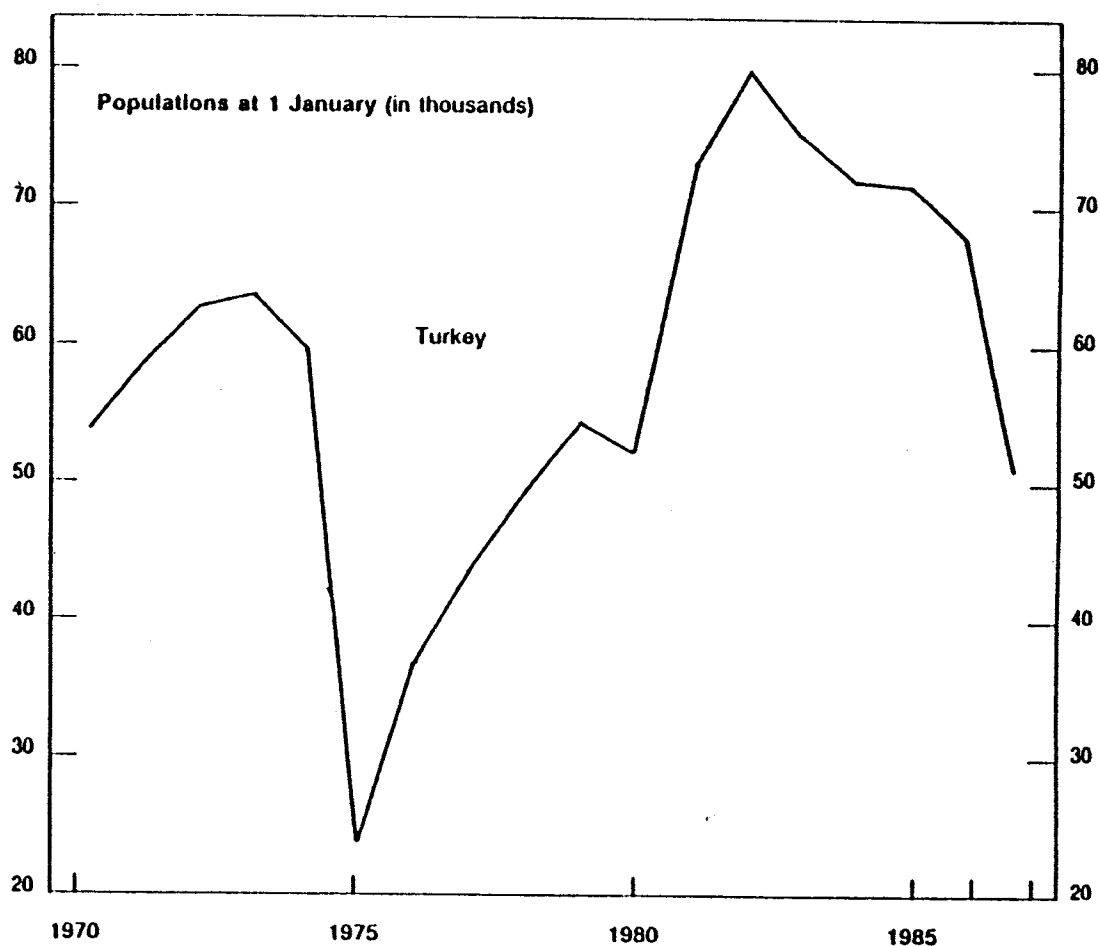
	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Belgium	6 235	6 055	6 088	6 347	6 059	6 150	6 650	6 103	6 285	6 137	6 127	5 793	5 854	6 055	6 637	6 380	6 131	6 638
Cyprus	257	192	196	161	240	52	85	124	127	127	116	115	147	131	166	170	153	194
Denmark	3 458	3 680	3 355	3 350	2 888	2 663	2 794	2 441	2 501	2 291	2 302	2 915	3 205	2 856	3 103	2 776	3 220	3 233
France	30 098	30 737	32 890	31 512	28 278	27 185	30 715	31 653	33 485	34 640	36 834	40 376	31 547	35 877	40 010	44 498	44 029	49 112
Fed. Rep. of Germany	46 521	43 040	46 806	49 825	50 519	50 140	49 677	49 772	50 929	50 395	51 051	51 892	53 597	57 311	55 806	53 156	50 220	45 886
Greece	3 670	3 800	3 909	3 613	3 258	3 173	3 118	3 086	3 062	3 221	3 419	3 222	3 408	3 928	3 557	3 591	4 124	—
Ireland	749	826	1 035	963	961	1 019	1 049	1 029	1 179	1 140	1 215	1 196	1 236	1 450	1 594	1 659	1 879	1 920
Italy	32 754	21 379	25 860	27 603	26 967	28 216	30 726	29 973	32 337	26 424	28 608	31 765	29 508	35 043	40 225	42 795	41 536	32 148
Luxembourg	203	218	205	172	143	129	152	148	241	223	242	242	223	228	239	245	300	345
Malta	34	45	63	65	77	66	94	96	100	105	104	110	105	102	103	89	80	72
Norway	1 495	1 424	1 420	1 533	1 558	1 511	1 519	1 308	1 434	1 312	1 351	1 411	1 446	1 624	1 747	1 619	1 725	1 879
Portugal	—	5 544	5 186	4 622	3 723	2 532	3 734	4 142	4 751	5 054	5 454	5 642	5 599	5 188	6 499	8 231	9 407	8 221
Spain	—	13 890	11 598	13 109	14 257	14 764	8 440	9 837	9 392	10 463	13 827	18 253	21 185	21 942	13 888	17 713	22 488	24 889
Sweden	4 751	4 761	4 745	4 495	3 941	4 091	3 941	4 217	4 213	4 345	4 655	4 991	4 943	4 419	4 257	4 418	4 456	—
Turkey	53 829	58 970	63 296	64 369	60 342	24 397	37 237	43 759	49 842	54 871	52 837	73 785	81 346	78 088	73 488	72 511	88 596	50 544
United Kingdom	39 028	39 708	38 328	38 774	36 867	39 820	41 443	41 570	41 796	42 220	42 264	43 311	43 707	43 462	43 265	46 233	46 770	—
England and Wales	—	234 188	244 894	248 613	240 076	205 850	221 374	229 380	241 877	242 788	250 404	285 019	287 054	297 702	294 745	308 284	305 164	—
TOTAL	—	175 199	181 598	184 244	179 734	181 483	184 137	185 601	191 835	188 087	197 487	211 234	205 708	219 616	221 257	233 773	238 588	—
TOTAL without Turkey	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Bron: Raad van Europa (ed.), *Prison Information Bulletin*, nr. 9, 1987, p. 25.

Figuur A

Figuur B

Bron: Prison Information Bulletin, nr. 9, p. 19.

In *figuur C* vinden we de landen terug met een inwonerspopulatie tussen 3 en 10 miljoen. België bevindt zich bovenaan: de lijn vertoont een daling aan het einde van de jaren '70, met een minimum in 1981 en van af dan gaat het terug in stijgende lijn. Het meest opmerkelijk is de situatie in Portugal: de gevangenispopulatie ondergaat zeer drastische kwantitatieve veranderingen. Na een stijging van bijna 6900 gedetineerden tussen 1975 en 1986, dus meer dan een verdriedubbeling, zet er zich vanaf 1986 terug een daling in.

De drie landen met minder dan 1 miljoen inwoners ten slotte zijn uitgezet in *figuur D*. Malta vertoont het meest constante patroon van de drie. Aangezien het hier om veel kleinere aantallen gaat (minder dan driehonderd gedetineerden per land) zijn de veranderingen veel opvallender dan in landen met meer gedetineerden. Malta is bovendien het enige land dat tot 1987 langzaam maar zeker een neerwaardse trend vertoont.

Op basis van deze absolute cijfers zien we dat Duitsland, Italië, Turkije en Malta de enige landen zijn die de laatste jaren (+/- vanaf 1984) een daling in hun gevangenispopulatie kennen.

1.2.2. Evolutie van het aantal gedetineerden/100.000 inwoners tussen 1983-1987

Een eerste ruwe indicator is de gemiddelde dagpopulatie van *alle lidstaten samen* over de laatste jaren. Zij vertoont een duidelijk constante stijging.

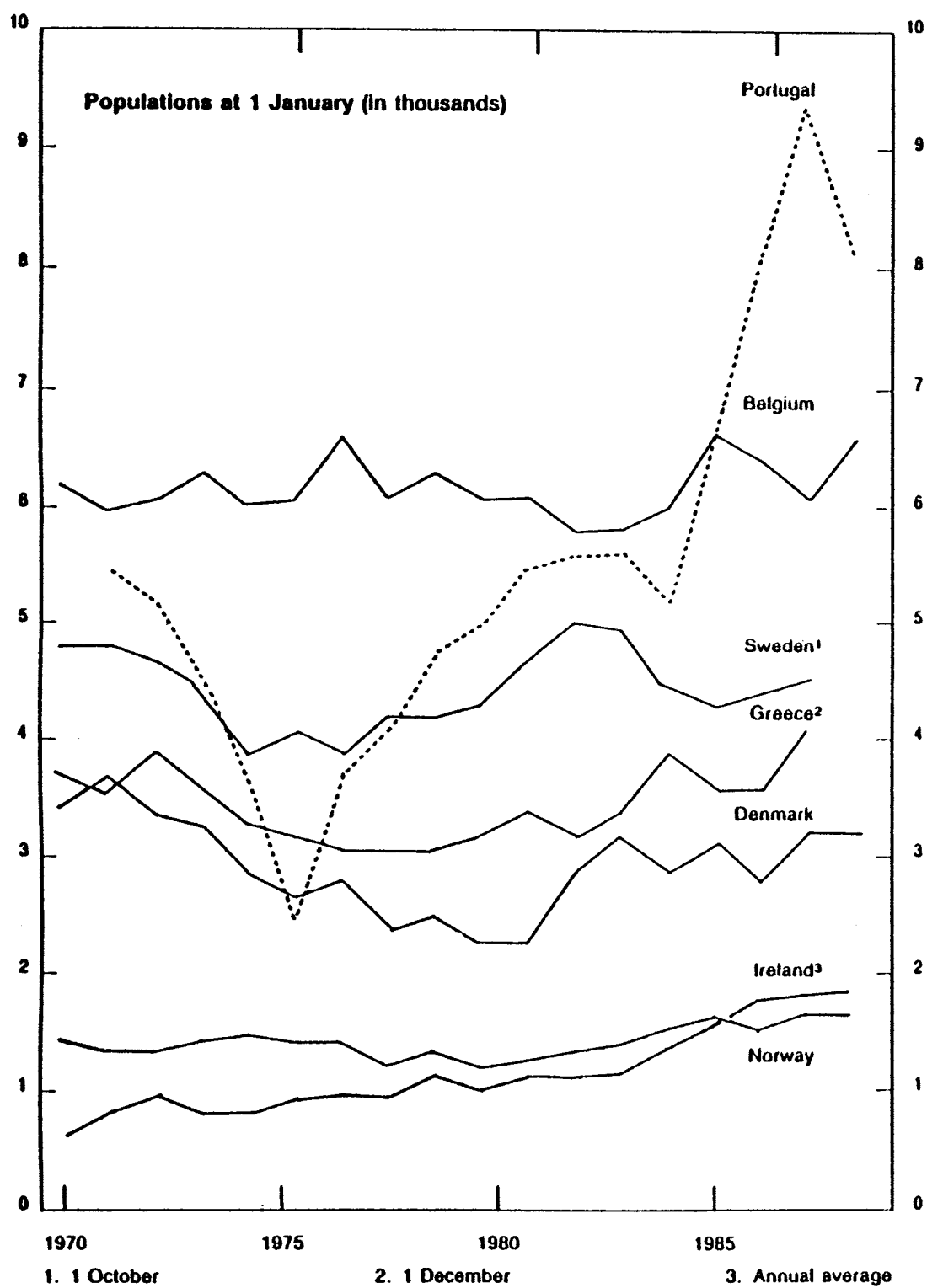
Tabel 5. Gemiddeld aantal gedetineerden/100.000 inwoners in de Europese lidstaten tezamen

<i>JAARTAL</i>	<i>Gemiddeld aantal gedetineerden/100.000 inwoners</i>
1983	57.1
1984	59.4
1985	61.8
1986	63.1
1987	62.1
1988	64.7

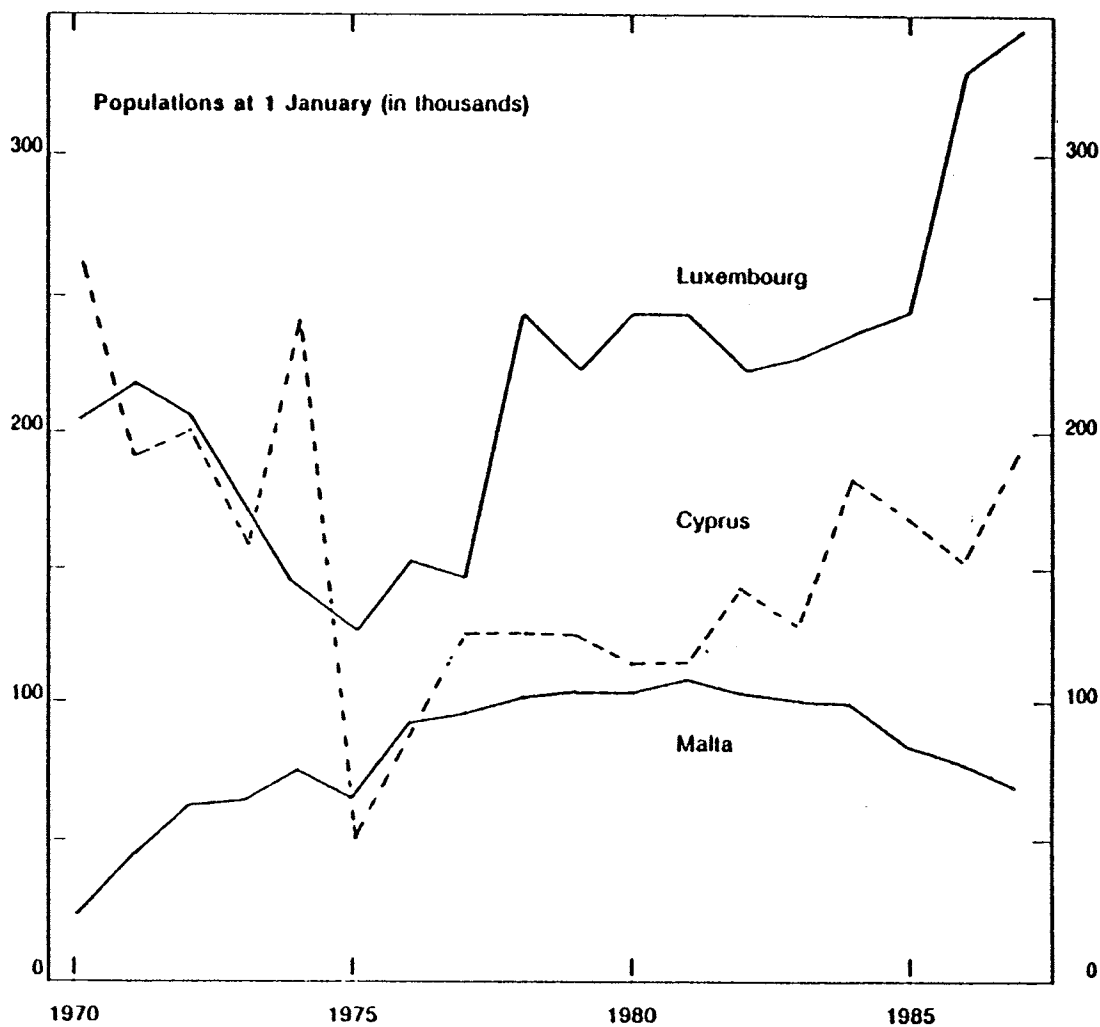
Bron: Raad van Europa (ed.), *Prison Information Bulletin*, nr. 12, 1988, p. 17.

De gevangenispopulaties van Turkije en Zwitserland zijn niet verwerkt in tabel 5, omdat ze niet voorradig waren voor de hele periode. We komen aan 78.2 gedetineerden/100.000 inwoners op 1 september 1988 indien beide landen wel meegeteld worden (*Prison Information Bulletin*, nr. 15, 1990, p. 6)

Figuur C

Figuur D

Bron: Prison Information Bulletin, nr. 9, p. 20.

In tabel 6 geven we een overzicht van de evolutie van de dagpopulatie per 100.000 inwoners tijdens de periode 1983-1988.

Tabel 6. Gevangenispopulatie op 1/9/1983 – 1/9/1988: dagpopulatie per 100.000 inwoners

LAND	1983	1984	1985	1986	1987	1988
Oostenrijk	110	109	109	102.5	97.5	77
België	65	66	62.5	62.2	67.4	65.4
Cyprus	35.8	40	33.4	41	39	39.3
Denemarken	60	60	63	65	62	68
Frankrijk	70.1	75.6	71.6	84	88.9	81.1
BRD	100.3	97.1	92	87.9	84.9	84.9
Griekenland	47	37	35.8	38.8	40.9	44
Ierland	42.1	44.1	55.6	52.4	55	55
IJsland	24.3	31.9	38.7	34.3	27.9	35.6

Italië	73	76.1	76.5	76.3	60.8	60.4
Luxemburg	67	65.5	73.4	88.5	95.5	86.5
Malta	30	29	26.3	28.8	14.8	67
Nederland	28	33	34	34	37	40
Noorwegen	47	48.5	44.9	48.5	46	48.4
Portugal	58.9	78	93	82	84	83
Spanje	38.6	44.3	57.5	64.6	70.2	75.8
Zweden	43	48	49	49	51	56
Zwitserland	62	62	63.5	66.6		73.1
Turkije	—	193	139	102.3	99.4	95.6
GB	87.5	86.9	96.5	95.3	95.8	97.4
Engeland/Wales	—	84.8	—	93.3	94.1	96.7
Schotland	—	90.3	—	108.9	105.9	99.3
N. Ierland	—	141.3	—	116	119.1	114.2

Bron: Raad van Europa (ed.), *Prison Information Bulletin*, nr. 2, 1983, p. 17; nr. 4, 1984, p. 34; nr. 6, 1985, p. 24; nr. 8, 1986, p. 21; nr. 10, 1987, p. 28; nr. 12, 1988, p. 22.

In vergelijking met de meeste andere landen, kent België geen echt grote veranderingen in de omvang van de dagpopulatie per 100.000 inwoners: tussen 1983 en 1987 zien we een schommeling van 4 eenheden. Alleen Noorwegen vertoont een nog stabiel opsluitingspatroon. De meest opvallende stijgingen zien we in Spanje: dit land vertoont een verdubbeling in gedetineerdenaantal. Ook Frankrijk, Italië, Portugal en Zweden kennen een flinke toename. Speciale aandacht zouden we willen vestigen op de Nederlandse situatie. Alhoewel dit land nog steeds het laagste opsluitingscijfer van de Europese lidstaten vertoont, tekenen zich hier toch heel wat veranderingen af (cf. hun massale nieuwbouwprogramma's). Terwijl Malta een constant laag cijfer heeft gekend tot 1987, zien we in 1988 werkelijk een spectaculaire stijging van 14.8 naar 67 gedetineerden/100.000 inwoners. De uitzonderingen op de opwaartse trend worden gevormd door Italië, West-Duitsland en Oostenrijk: hier stellen we de laatste jaren een gevoelige afname vast. We willen er echter nogmaals op wijzen dat deze indicator enkel een ruw beeld geeft. De Belgische situatie is hiervoor kenschetsend: terwijl er zich volgens bovenstaande cijfers weinig spectaculaire wijzigingen voordoen, hebben we in de inleiding van dit artikel nochtans een aantal duidelijke breuklijnen blootgelegd. Dit kan mede verklaard worden door het feit dat de cijferreeks start op een moment dat België net een aanzienlijke verhoging van haar gevangenispopulatie achter de rug heeft en men via allerlei maatregelen om de overbevolking in te dijken (niet-uitvoering van de korte gevangenisstraf en plaatsvervangende straffen, collectieve invrijheidstellingen) een verdere toename heeft trachten tegen te gaan. Dit wijst erop dat deze cijfers ons geen enkel inzicht bijbrengen over de gevoerde criminele politiek.

Indien we ten slotte de spreiding tussen de verschillende landen in beschouwing nemen, zien we dat ons land samen met Denemarken halsstarrig de middenpositie blijft bekleden. De landen die zich aan de uiteinden bevinden, bewegen zich stilaan meer naar het midden. Terwijl er in 1983 nog 5 landen onder de 40/100.000 gedetineerdengrens blijven, nl. Cyprus (35.8), IJsland (24.3), Malta (30), Nederland (28) en Spanje (38.6) zijn er dat in 1988 nog net 2, nl. Cyprus (39.3) en Nederland (40). De meest uitgesproken verschuiving naar het midden wordt gemaakt door Oostenrijk en Turkije.

De dagpopulatie geeft echter maar een statisch beeld van de gevangenispopulatie. Het meer dynamische aspect wordt weergegeven door de opsluitingscijfers.

2. OPSLUITINGSCIJFERS

Het opsluitingscijfer is een indicator voor het aantal personen dat jaarlijks de gevangenis binnenkomt. Ook hier wordt er gestandaardiseerd door het aantal opsluitingen per 100.000 inwoners te berekenen.

Toch dient erop gewezen te worden dat dit cijfer geen rekening houdt met verschijnselen zoals criminaliteitsincidentie en het opsporings- en vervolgingsbeleid. Deze mechanismen oefenen nochtans een cruciale invloed uit op het aantal opsluitingen. Het berekenen van opsluitingscijfers, rekening houdend met het aantal misdrijven of aantal verdachten zou zeker een nuttige correctie betekenen: pas dan zouden we een juist beeld krijgen van de reactie op criminaliteit volgens de misdrijfsoorten per land.

De Raad van Europa heeft vanaf 1983 het aantal opsluitingen per 100.000 inwoners verzameld voor de Europese lidstaten. Ze worden weergegeven in tabel 5. We hebben spijtig genoeg geen gegevens teruggevonden over Oostenrijk, Zweden en Zwitserland. Aangezien de opsluitingscijfers steeds betrekking hebben op het vorige jaar, wordt er gestart met 1982 en besloten met 1987.

Tabel 7. Aantal opsluitingen per 100.000 inwoners: 1983-1988

LAND	1982	1983	1984	1985	1986	1987
België	211.8	225.8	214.9	199.8	201.9	185.1
Cyprus	54.1	86.8	106.2	116.2	118.9	—
Denemarken	377.7	712.3	676.2	728.6	—	—
Frankrijk	136.9	158.4	162.3	150.2	158.6	163
BRD	200	187.2	174.8	162.3	153.5	145.9
Griekenland	—	88.7	—	—	—	40.7
Ierland	187.9	178	178.9	—	210.7	206.3
IJsland	65.5	101.5	127.6	145.2	147.1	133.8
Italië	227.9	181.8	182.9	161.1	166.5	123
Luxemburg	268.2	332.5	210.8	169	146.9	170.2
Malta	79.5	77	70.2	81.3	65.2	84
Nederland	215.4	171.5	175.9	—	173.1	—
Noorwegen	292.2	262	—	258.4	714.6	510.2
Portugal	79.3	134.6	109.8	106.3	108.8	98.7
Spanje	149.3	133.7	168	189.6	—	—
Turkije	—	371.9	312.9	232.8	230.9	255.9
GB	315.5	—	344.7	367.7	347.9	350.7
Engeland/Wales	—	—	—	323.1	299.9	307.1
Schotland	—	688.8	—	844.5	807.3	767.7
N. Ierland	—	246.8	—	227.5	383.1	388.6

Bron: Raad van Europa (ed.), *Prison Information Bulletin*, nr. 2, 1983, p. 27; nr. 4, 1984, p. 35; nr. 6, 1985, p. 25; nr. 8, 1986, p. 22; nr. 10, 1987, p. 29; nr. 12, 1988, p. 23.

Opvallend zijn de zeer hoge opsluitingscijfers voor Denemarken en Schotland (ongeveer 700 en meer opsluitingen per 100.000 inwoners). Daarenboven kende Denemarken haast een verdubbeling tussen 1982 en 1983. Ook Noorwegen kende in 1986 en 1987 een plotse stijging.

Voor België zien we een geleidelijke daling vanaf 1984 en met deze cijfers bevindt ons land zich nogmaals op een middenpositie. We willen wijzen op de zeer grote fluctuaties in de opsluitingscijfers, zowel tussen de verschillende landen onderling als bij sommige landen over een bepaalde periode (zie ook infra 4.3.)

Deze cijfers zijn opnieuw zeer algemeen; er wordt m.a.w. geen informatie gegeven over de categorieën van personen die opgesloten worden.

Het verband tussen het aantal opsluitingen en de dagpopulatie wordt gelegd door de berekening van de gemiddelde detentieperiode.

3. GEMIDDELDE DETENTIEPERIODE

Aangezien er geen gegevens voorhanden zijn aangaande de reële strafduur per gedetineerdencategorie moeten we ons behelpen met een schatting. De Raad van Europa berekent de indicator voor de zogenaamde gemiddelde detentieperiode a.h.v. de verhouding tussen dagpopulatie en aantal opsluitingen.

De berekeningsformule ziet eruit als volgt:

Gemiddelde detentieperiode in jaar $i = D_i$

Dagpopulatie in jaar $i = P_i$

Aantal opsluitingen in jaar $i = E_i$

$$D_i = (P_i/E_i) \times 12$$

De gemiddelde detentieperiode D wordt weergegeven in aantal maanden.

De resultaten van deze berekening vinden we terug in tabel 8. We willen er nogmaals op wijzen dat het hier gaat om indicatoren en niet om gemeten resultaten.

Tabel 8. Gemiddelde detentieperiode in aantal maanden: 1982-1987

LANDEN	1982	1983	1984	1985	1986	1987
België	3	3.5	3.7	3.8	3.7	4.4
Cyprus	6.6	4.9	4.5	3.5	4.1	4.5
Denemarken	2	1	1.1	1	—	—
Frankrijk	5.8	5.2	5.5	5.7	6.3	6.5
BRD	6.2	6.4	6.7	6.8	6.9	7
Griekenland	5.9	6.4	4.3	—	—	12.1
Ierland	2.4	2.8	2.6	—	3	3.2
IJsland	6.5	2.9	3	3.2	2.8	2.5
Italië	3.4	4.8	5	5.7	5.5	5.9
Luxemburg	3.2	2.4	3.7	5.2	7.2	6.7
Malta	4.4	4.7	5	3.9	5.3	2.1
Nederland	1.6	2.0	2.3	—	2.4	—
Noorwegen	2.1	2.2	2.4	2.1	0.8	1.1
Portugal	8	5.3	8.5	10.5	9	10.2
Spanje	4.8	3.5	3.2	3.6	—	—
Zwitserland	4.2	1.8	1.9	—	—	—
Turkije	5.2	5.5	7.4	7.2	5.3	4.7
GB	3.3	3.2	3.0	3.1	3.3	3.3
Engeland/Wales	—	3.4	3.3	3.5	3.7	3.7
Schotland	—	1.7	1.6	1.5	1.6	1.7
N. Ierland	—	—	—	6.6	3.6	3.7

Bron: Raad van Europa (ed.), *Prison Information Bulletin*, nr. 2, 1983, p. 27; nr. 8, 1986 p. 22-23; nr. 10, 1987, p. 29; nr. 12, 1988, p. 23.

Hoewel we niets kunnen zeggen over de feitelijke strafduur, geven deze cijfers toch enig inzicht in de evolutie van het detentiebeleid.

Over het algemeen zien we dat, waar het aantal opsluitingen relatief hoog is, de gemiddelde strafduur laag is en omgekeerd.

Denemarken en Schotland springen dadelijk in het oog met hun erg korte detentieperiode. Dit wijst erop dat, alhoewel deze landen zeer snel overgaan tot opsluiting, dit gewoonlijk maar een korte tijd duurt. RUTHERDORD (1984) noemt dit de 'revolving door policy'.

De hoogste cijfers treffen we aan in de BRD, Griekenland, Portugal en Turkije. Zoals te verwachten zijn de detentieperiodes in Turkije zeer schommelend. Dit is ook het geval voor Portugal, maar toch zien we hier bijna een verdubbeling van de detentieperiode tussen 1983 en 1987. Sinds 1985 voert dit land de lijst trouwens aan met de hoogste gemiddelde detentieperiode. Alhoewel Nederland een relatief lage plaats inneemt zien we hier ook een langzame, maar zekere stijging.

België bevindt zich nogmaals op de middenpositie maar ook hier bemerken we dezelfde hardnekkige stijgende tendens: het aantal opsluitingen is afgenomen, maar dit is niet gepaard gegaan met een evenredige afname van de dagpopulatie, wat aangeeft dat de gedetineerden die binnenkomen gemiddeld een langere periode vastzitten. Het verloop in de strafinrichtingen is dus verminderd.

Dit verloop heeft uiteraard zware repercussies op het capaciteitsgebruik. Een gedetineerde in Duitsland zit gemiddeld bijna 7 keer langer in de gevangenis dan een Deense gedetineerde en ongeveer drie keer langer dan een Nederlandse gevangene. Als we dit doorrekenen naar capaciteit betekent dit dat op 1 jaar 1 cel in Duitsland gemiddeld door twee gevangenen kan gebruikt worden, terwijl ze in Denemarken 12 gevangenen kan herbergen.

Alhoewel deze indicator een grote diversiteit aan situaties samenvat, kunnen we stellen dat de verlenging van de gemiddelde detentieperiode een achttal landen kenmerkt, m.n. België, Frankrijk, de BRD, Griekenland, Ierland en Portugal en zeer uitgesproken Italië en Luxemburg. Enkel IJsland, Malta en Noorwegen en Denemarken geven een afname van de gemiddelde detentieperiode aan.

4. METHODOLOGISCHE BEDENKINGEN

Alhoewel de cijfers van de Raad van Europa zeer nuttig kunnen zijn bij een internationaal vergelijkende studie van detentie zijn er een aantal elementen die niet uit het oog mogen verloren worden. We zetten de belangrijkste probleempunten op een rijtje (zie ook COLLIER & TARLING, 1987).

4.1. De definitie van de gevangenispopulatie

De definitie van gevangenis en gevangenispopulatie verschilt van land tot land. Er zijn met name vier groepen gedetineerden die nogal eens voor verwarring zorgen, nl. de beklaagden, de jeugdigen, de geïnterneerden en de vreemdelingen. Het probleem is meestal tweeledig: worden ze al dan niet meegeteld in de gevangenispopulatie en indien ja, hoe worden ze gedefinieerd?

4.1.1. Jeugdigen

Tabel 9. Aandeel jeugdigen in de gevangenispopulatie op 1 september 1988

LAND	Leeftijd bovengrens	Proportie v.d. dagpopulatie
Oostenrijk	18	1.6%
België	18	0.5%
Cyprus	21	18.3%
Denemarken	—	—
Frankrijk	21	12.2%
West Duitsland	21	—
Griekenland	21	6%
Ierland	21	29.3%
IJsland	22	12.4%
Italië	18	1.4%
Luxemburg	21	5.3%
Malta	18	2.7%
Nederland	23	15.3%
Noorwegen	21	6.5%
Portugal	21	9.6%
Spanje	21	7.7%
Zweden	21	3.5%
Zwitserland	18	3.8%
Turkije	18	1.4%
Groot-Brittannië	21	23.7%
Engeland/Wales	21	23.8%
Schotland	21	23.2%
Noord-Ierland	21	23%

Bron: *Prison Information Bulletin*, nr. 12, 1988, p. 22.

Hoge proporties jongeren in de gevangenis treffen we vooral aan in Cyprus, Ierland en Groot-Brittannië. In Engeland en Wales worden de jongerencentra (detention centres) echter geteld als gevangenen. Zij vormen circa 1/3 van de dagpopulatie en ongeveer 1/5 van het aantal opsluitingen (COLLIER & TARLING, 1987, 49). Dit draagt natuurlijk bij tot het hoge detentiecijfer in Groot-Brittannië.

België heeft een erg laag percentage, omdat jeugdigen jonger dan 18 jaar enkel in een strafinrichting terecht komen door uitzonderlijke maatregelen en/of bij uithandengeving van de jeugdrechter. De gesloten jeugdinstellingen worden niet opgenomen onder de noemer gevangenis. We kunnen veronderstellen dat deze regeling ook geldt voor de andere landen met een zeer laag percentage jongeren in hun gedetineerdenpopulatie. Landen met een hoger aantal jeugdigen in de gevangenis hebben over het algemeen een hogere bovengrens als criterium voor het begrip jeugdige (tot 21 jaar). Dit is logisch indien we bedenken dat als de bovengrens voor het begrip jeugdige bepaald is op 18 jaar, elke persoon ouder dan 18 jaar tot de gewone penitentiaire populatie gerekend wordt. Dit betekent dat de leeftijdscohort 18-21 jarigen in de statistiek niet als jeugdigen wordt vermeld. Is de bovengrens 21 jaar, dan wordt deze groep jongvolwassenen (met een hoog risico op criminaliteit en opsluitingen) wel als jeugdige beschouwd.

We hebben zelf de berekening voor België gemaakt met een bovengrens voor de jeugdigen op 21 jaar: in 1988 was 9% van de eindejaars-gevangenispopulatie

jonger dan 21 jaar; 8.5% van de gedetineerden behoorden tot de leeftijdscategorie 18-21 jarigen. Met dit cijfer van 9% zit ons land dicht in de buurt van de meeste landen met een bovengrens van 21 jaar.

4.1.2. Geïnterneerden

Worden de mentaal gestoorde misdrijfplegers al dan niet tot de gevangenispopulatie gerekend? In België worden de geïnterneerden als gevangenispopulatie beschouwd, terwijl ze uitgesloten worden uit de Britse detentiecijfers. Toch zitten er in Groot-Brittannië, tengevolge van de Mental Health Act van 1983 en de Insanity Act van 1964 ongeveer 1700 misdrijfplegers opgesloten in hospitalen.

4.1.3. Vreemdelingen

Tabel 10. Percentage vreemdelingen in dagpopulatie: 1/9/1983-1/9/1988

LAND	1983	1984	1985	1986	1987	1988
Oostenrijk	7	7	8.1	7.5	8.8	10.9
België	21.8	24.2	27.1	29.3	27.4	31.2
Cyprus	20.2	23.1	23.3	26.6	37.2	38.4
Denemarken	3.8	—	—	—	—	—
Frankrijk	25.4	26.3	26.4	27.9	26.6	25.8
BRD	9.4	—	14.5	14.5	14.5	14.5
Griekenland	11.6	14.9	16.3	17.7	18.7	22.9
Ierland	1.5	1.9	1.8	1.5	1.1	0.9
IJsland	0	0	1.1	1.2	1.5	1.1
Italië	7.9	8.4	8.9	8.6	8.7	8.9
Luxemburg	26.9	35.6	43.3	40.6	38.5	41.3
Malta	9.3	5.7	11.5	28.4	30.6	20.4
Nederland	22.5	21.5	15.3	22.1	18.8	21.2
Noorwegen	6.2	6.7	8.1	9	10.7	11
Portugal	4.6	—	4.9	5.8	—	8.8
Spanje	7.6	9.7	10.6	12.1	13	15.1
Zweden	17.4	21.2	21.1	20.7	21.6	22.3
Zwitserland	31.7	22.6	34.6	36.3	35.4	36
Turkije	—	0.5	0.4	0.5	0.5	0.5
GB	—	1.4	1.3	1.3	1.3	1.3
Engeland/Wales	—	1.7	—	1.5	1.5	1.4
Schotland	—	0	—	0	0.2	0.2
Noord-Ierland	—	0.2	—	1.1	1.1	1.6

Brort: Raad van Europa (ed.), *Prison Information Bulletin*, nr. 2, 1983, p. 17; nr. 4, 1984, p. 34; nr. 6, 1985, p. 24; nr. 8, 1986, p. 12; nr. 10, 1987, p. 28; nr. 12, 1988, p. 22.

Zoals we reeds vermeld hebben we ook hier een definiëringsprobleem. Niet alle landen vullen het begrip vreemdeling op dezelfde manier in. Voor Duitsland b.v. worden enkel schattingen gegeven. Het verdacht lage percentage vreemdelingen in Groot-Brittannië (1.3%) is te wijten aan hun zeer enge definitie van het begrip vreemdeling in de gevangenis. Personen die geboren zijn in de Britse Gemeene Best-landen, Pakistan en Ierland worden niet als vreemdeling genoteerd. Indien we er de Britse literatuur op naslaan vinden we bij VASS (1990, 25) hogere cijfers over het aantal vreemdelingen in de Britse gevangenissen: op 30 juni 1987 was 14% van de totale gevangenispopulatie (of 7050 gedetineerden) afkomstig

van de zogenaamde 'etnische minderheidsgroepen', nl. West-Indiërs, Afrikanen, Chinezen en personen van Arabische origine. Volgens cijfers van BARCLAY (1991, 59-60) was in 1989 15% van de mannelijke gedetineerden gerecruteerd uit deze minderheidsgroepen, bij de vrouwelijke gedetineerden was dit 26%.

We willen nogmaals wijzen op het relatief hoge percentage vreemdelingen in de Belgische gevangenissen. Daarenboven kent ons land een stijging van 21.8% vreemdelingen in 1983 naar een aandeel van 31.2% in 1988. Hierbij moeten we weer de bedenking maken dat we niet weten of in andere landen de vreemdelingen ter beschikking van de openbare veiligheid bij wijze van administratieve opsluiting in de gevangenis terecht komen. Over het algemeen doet er zich in de meeste landen een stijging voor over de laatste vijf jaar.

4.2. *Het beleid*

Per land zouden ook vergelijkbare cijfers moeten verzameld worden m.b.t. het beleid voorwaardelijke of vervroegde invrijheidstelling, nl. collectieve graties, vrijlatingen 'on parole', niet-uitvoering van bepaalde straffen (zoals in België, b.v. van sommige korte en plaatsvervangende straffen), en het straftoemittingsbeleid (mate van gebruik van alternatieven).

4.3. *Telmethode*

Vooraf het tellen van personen in voorlopige hechtenis of de nog niet onvoorwaardelijk veroordeelden schept veel verwarring. In Engeland en Wales b.v. worden de voorlopig gehechten geteld bij hun eerste verschijning voor het gerecht. Dit heeft een zekere overschatting tot gevolg, omdat velen vervolgens worden vrijgelaten op borgtocht.

Ook in België wordt een deel van de beklaagden na vijf dagen, bij hun eerste verschijning voor de raadkamer, voorlopig in vrijheid gesteld.

Een tweede probleem, dat vooral doorweegt op het aantal opsluitingen, betreft de keuze van de teleenheid. Wordt er geopteerd voor het *aantal personen* dat opgesloten wordt of voor het *aantal opsluitingen*? In het laatste geval wordt één persoon, die meerdere keren opgesloten wordt voor verschillende misdrijven gedurende eenzelfde jaar, meerdere keren geteld. Daarenboven kan hij voor eenzelfde misdrijf meerdere keren geteld worden in de verschillende stadia van het proces (voorhechtenis, veroordeling). Deze onnauwkeurigheden kunnen mede een verklaring geven voor de grote verschillen in opsluitingscijfers tussen de verschillende lidstaten onderling.

4.4. *Idealiter* zou men de dagpopulatie en het aantal opsluitingen moeten in kaart brengen voor de verschillende categorieën gedetineerden apart, nl. de veroordeelden, de beklaagden, de vervangende gevangenisstraffen en de bijzondere categorieën zoals landlopers en geïnterneerden. Daarenboven zou men per groep een idee moeten hebben van de gemiddelde detentietijd. Indien men werkelijk de mate van gebruik van gevangenisstraf wil vergelijken tussen de verschillende landen zou bovendien moeten gecontroleerd worden voor criminaliteit en aantal verdachten per misdrijfsoort.

III. Besluit

De cijfers van de Raad van Europa reiken een interessant instrument aan voor de bestudering van gevangenispopulaties in internationaal vergelijkend perspectief. Nochtans moet bij de interpretatie van de gegevens de nodige voorzichtigheid aan de dag gelegd worden. Wegens de algemeenheid van de gegevens is hun belangrijkste verdienste het opstellen van een rangorde tussen de verschillende landen. Indien we teruggrijpen naar de vragen die we vooropgesteld hebben in de inleiding moeten we besluiten dat we enkel op de eerste en de derde een bevredigend antwoord hebben kunnen geven: we hebben inderdaad kunnen nagaan welke landen een opmerkelijke wijziging in de omvang van hun gevangenispopulatie kennen en de belangrijkste methodologische tekortkomingen opgespoord. De vraag in hoeverre de gedaanteverandering binnen de gevangenispopulatie terug te vinden is in de andere landen kunnen we slechts onder voorbehoud beantwoorden, gezien de problemen rond de gebrekkige betrouwbaarheid van het cijfermateriaal.

Alhoewel ons land zich met de globale omvang van de gevangenispopulatie op een middenpositie bevindt t.o.v. de overige lidstaten, scoren we erg hoog wat het aandeel van de vreemdelingen betreft. Over het aandeel van de langgestraften kunnen we geen rechtstreekse uitspraak doen; indirect hebben we wel een aanwijzing van de verlenging van de gevangenisstraf in het algemeen, daar we hebben kunnen vaststellen dat vele landen een stijging kennen van de 'gemiddelde detentieperiode'. Over de beklaagden weten we niets.

De beperktheid van de gegevens ligt hierin dat zij enerzijds geen beeld geven van het gevoerde beleid in de verschillende landen en dat anderzijds juist inzicht in het beleid noodzakelijk is voor de interpretatie van de cijfers. Dit betekent dat men ook een idee moet hebben van het opsporings-, arrestatie-, seponerings- en vervolgingsbeleid, en de straftoemeting (mate van gebruik van gevangenisstraf, strafduur, gebruik van alternatieven) en het invrijheidstellingsbeleid. De verklaring van de oorzaken van de bewegingen in de gevangenispopulatie overstijgt het opzet van dit artikel. Gezien de complexiteit van de werking van deze mechanismen vormt dit een studieobject op zich.

Bibliografie

- BARCLAY, G.C., *A Digest of Information on the Criminal Justice System. Crime and Justice in England and Wales*, Home Office, Research and Statistics Department, 1991.
- BILES, D., 'Crime and Imprisonment: a Two-Decade Comparison Between England and Wales and Australia', *British Journal of Criminology*, 1983, 2, 166-172.
- COLLIER, P., & TARLING, R., 'International Comparisons of Prison Populations', *Research Bulletin*, Home Office, 1987, 23, 48-54.
- DOWNES, D., *Contrasts in Tolerance. Post-war Penal Policy in the Netherlands and England and Wales*, Oxford, Clarendon Press, 1988.
- FITZMAURICE, C. & PEASE, K., 'Prison Sentences and Population: a Comparison of Some European Countries', *Justice of the peace*, 1982, 575-579.
- Projectgroep Structuurplan, *Voorzieningenbeleid, delinquentenzorg en jeugdinrichtingen: 1990-1994*, Rapport projectgroep structuurplan, capaciteit Justitiële inrichtingen, 's Gravenhage, Ministerie van Justitie, 1989.
- RUTHERFORD, A., *Prisons and the Process of Justice*, London, Heinemann, 1984.

- SMITH, L.J.F., *Criminal Justice Comparisons: The Case of Scotland and England and Wales*, Research and Planning Unit Paper, nr. 7, London, Home Office, 1983.
- TOURNIER, P., 'Statistics on Prison Populations in the Member States of the Council of Europe. Situation at 1/12/1987 and Changes since 1970', *Prison Information Bulletin*, 1987, nr. 9, 16-26.
- TOURNIER, P., 'Statistics on Prison Populations in the Member States of the Council of Europe', *Prison Information Bulletin*, 1988, nr. 12, 17-23.
- TOURNIER, P., 'Survey of Prison Systems in the Member States of the Council of Europe: Comparative Prison Demography', *Prison Information Bulletin*, 1990, nr. 15, 4-44.
- VASS, A.A., *Alternatives to Prison. Punishment, Custody and the Community*, London, Sage, 1990.